Pierwsza Ławka · zestaw działowy · liceum i technikum

Dział 12

Grawitacja i elementy astronomii

Prawo powszechnego ciążenia, przyspieszenie grawitacyjne, prędkość orbitalna, prawa Keplera (orbity kołowe i eliptyczne), energia potencjalna grawitacji i prędkość ucieczki, nieważkość, budowa Wszechświata, prawo Hubble'a; tekst popularnonaukowy. Osiem kart: najważniejsze wiadomości z przykładami, ćwiczenia, zadania typu maturalnego, doświadczenie i materiał źródłowy, kartkówka (A i B) i sprawdzian (A i B) – z kluczem i zasadami oceniania.

Fizyka | klasa 2 LO i technikum | Dział 12 | zakres rozszerzony (ZR)

	Karta	Rodzaj	Poziom	Zadania
1	**Grawitacja i elementy astronomii – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady rozwiązane krok po kroku, rozgrzewka	Najważniejsze wiadomości	ZR	4 zad. · 9 pkt
2	**Grawitacja i elementy astronomii – ćwiczenia podstawowe** Ćwiczę umiejętności z działu	Ćwiczenia	ZR	7 zad. · 18 pkt
3	**Grawitacja i elementy astronomii – zadania typu maturalnego** Polecenia i punktacja jak na maturze 2027 z fizyki	Zadania typu maturalnego	ZR	6 zad. · 16 pkt
4	**Grawitacja i elementy astronomii – w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy** Pomiary, wykres, niepewność, tekst i dane	Praca z materiałem źródłowym	ZR	3 zad. · 15 pkt
5	**Kartkówka: grawitacja i astronomia – grupa A**	Kartkówka	ZR	4 zad. · 8 pkt · 15 min
6	**Kartkówka: grawitacja i astronomia – grupa B**	Kartkówka	ZR	4 zad. · 8 pkt · 15 min
7	**Sprawdzian: Grawitacja i elementy astronomii – grupa A**	Sprawdzian	ZR	9 zad. · 21 pkt · 45 min
8	**Sprawdzian: Grawitacja i elementy astronomii – grupa B**	Sprawdzian	ZR	9 zad. · 21 pkt · 45 min

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 przypomina najważniejsze prawa i wzory działu oraz pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku – od niej warto zacząć.
- Karta 2 to ćwiczenia podstawowe, karta 3 – zadania w formule matury 2027 z fizyki (polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE), karta 4 – doświadczenie i materiał źródłowy (pomiary, wykres, tekst, dane).
- Karty 5–6 to kartkówka (15 minut), a karty 7–8 – sprawdzian (45 minut), każda w grupach A i B: te same typy zadań i ta sama punktacja, inne dane.
- Klucz na końcu: odpowiedzi, wymaganie z podstawy przy każdym zadaniu, przykładowe rozwiązania i zasady oceniania etapami, jak w zasadach oceniania CKE. Osobny plik „Powtórka": prawa i wzory (co jest w broszurze CKE), typowe błędy, test „Sprawdź się".

Oznaczenia

ZP	zakres podstawowy
ZR	zakres rozszerzony (treści tylko dla ZR)
(0–2 pkt)	liczba punktów możliwych do zdobycia za zadanie
Zadanie 4.1.	wiązka zadań do wspólnego materiału źródłowego

Wymagania z podstawy programowej (Dz.U. 2024 poz. 1019)

- **ZR I.2** posługuje się materiałami pomocniczymi, w tym tablicami fizycznymi i chemicznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych;
- **ZR I.17** przedstawia własnymi słowami główne tezy tekstu popularnonaukowego z dziedziny fizyki lub astronomii;
- **ZR IV.1** posługuje się prawem powszechnego ciążenia do opisu oddziaływania grawitacyjnego; wskazuje siłę grawitacji jako przyczynę spadania ciał;
- **ZR IV.2** stosuje do obliczeń związek między przyspieszeniem grawitacyjnym na powierzchni planety a jej masą i promieniem;
- **ZR IV.3** analizuje jakościowo wpływ siły grawitacji Słońca na niejednostajny ruch planet po orbitach eliptycznych i siły grawitacji planet na ruch ich księżyców;
- **ZR IV.4** wskazuje siłę grawitacji jako siłę dośrodkową w ruchu po orbicie kołowej, oblicza wartość prędkości na orbicie kołowej o dowolnym promieniu; omawia ruch satelitów wokół Ziemi;
- **ZR IV.5** interpretuje III prawo Keplera jako konsekwencję prawa powszechnego ciążenia; stosuje do obliczeń III prawo Keplera dla orbit kołowych i eliptycznych;
- **ZR IV.6** interpretuje II prawo Keplera jako konsekwencję zasady zachowania momentu pędu;
- **ZR IV.7** oblicza zmiany energii potencjalnej grawitacji i stosuje zasadę zachowania energii do ruchu pod wpływem siły grawitacji; posługuje się pojęciem drugiej prędkości kosmicznej (prędkości ucieczki);
- **ZR IV.8** opisuje stan nieważkości i stan przeciążenia oraz podaje warunki i przykłady jego występowania;
- **ZR IV.9** opisuje budowę Układu Słonecznego; wskazuje Słońce jako jedną z wielu gwiazd w Galaktyce oraz Galaktykę jako jedną z wielu galaktyk we Wszechświecie; posługuje się pojęciami jednostki astronomicznej, roku świetlnego;
- **ZR IV.10** opisuje Wielki Wybuch jako początek znanego nam Wszechświata; zna przybliżony wiek Wszechświata, opisuje rozszerzanie się Wszechświata (ucieczkę galaktyk); stosuje do obliczeń prawo Hubble'a jako proporcjonalność prostą między odległością względną dalekich galaktyk a ich prędkością względną.

Materiał oryginalny – zadania nie są kopiami zadań CKE ani podręczników. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania (PR): I.2, I.17, IV.1, IV.2, IV.3, IV.4, IV.5, IV.6, IV.7, IV.8, IV.9, IV.10. Stałe fizyczne – według broszury CKE „Wybrane wzory i stałe fizykochemiczne na egzamin maturalny z biologii, chemii i fizyki". Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

PIERWSZA ŁAWKA

Grawitacja i elementy astronomii – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady rozwiązane krok po kroku, rozgrzewka

ZR KARTA 1/8

Imię i nazwisko: Klasa: Data: Wynik: ... / 9 pkt

Najważniejsze wiadomości · 9 pkt

Przypomnij sobie

- **Prawo powszechnego ciążenia:** $F = G\frac{Mm}{r^2}$, $G = 6{,}674\cdot10^{-11}$ N·m²/kg² (r – odległość środków ciał kulistych). Siła grawitacji jest przyczyną spadania ciał, ruchu planet wokół Słońca i księżyców wokół planet.
- **Przyspieszenie grawitacyjne** na powierzchni planety: $g = \frac{GM}{R^2}$; na wysokości h: $g_h = \frac{GM}{(R+h)^2}$.
- **Orbita kołowa:** siła grawitacji jest siłą dośrodkową: $\frac{GMm}{r^2} = \frac{mv^2}{r} \rightarrow v = \sqrt{\frac{GM}{r}}$, $T = \frac{2\pi r}{v}$ (nie zależy od masy satelity). Satelita geostacjonarny: okres równy dobie gwiazdowej, orbita w płaszczyźnie równika.
- **Prawa Keplera:** I – orbity są elipsami, Słońce (planeta) w ognisku; II – promień wodzący zakreśla w równych czasach równe pola – to skutek zasady zachowania momentu pędu ($mv_P r_P = mv_A r_A$, najszybciej w peryhelium); III – $\frac{T^2}{a^3} = \frac{4\pi^2}{GM}$, gdzie $a = \frac{r_P + r_A}{2}$ – półoś wielka (dla okręgu $a = r$).
- **Energia potencjalna grawitacji:** $E_p = -\frac{GMm}{r}$ (zero w nieskończoności). Wzór mgh jest przybliżeniem tylko dla $h \ll R$. Zasada zachowania energii: $\frac{mv_1^2}{2} - \frac{GMm}{r_1} = \frac{mv_2^2}{2} - \frac{GMm}{r_2}$. **Druga prędkość kosmiczna** (ucieczki): $v_{II} = \sqrt{\frac{2GM}{R}}$; z Ziemi ok. 11,2 km/s.
- **Nieważkość** – stan, w którym ciało porusza się tylko pod wpływem grawitacji (spadek swobodny, orbita, lot balistyczny); nacisk na podłoże jest równy zero, choć siła grawitacji działa. **Przeciążenie** – nacisk większy niż ciężar (start rakiety, wyjście z pętli, hamowanie).
- **Budowa Wszechświata:** Układ Słoneczny – Słońce, 8 planet, planety karłowate, księżyce, planetoidy, komety. Słońce jest jedną ze ok. 10^{11} gwiazd Galaktyki (Drogi Mlecznej), a Galaktyka – jedną z miliardów galaktyk. 1 au = $1{,}496\cdot10^{11}$ m (średnia odległość Ziemia–Słońce); rok świetlny – droga światła w próżni w ciągu roku ($9{,}46\cdot10^{15}$ m).
- **Wielki Wybuch i prawo Hubble'a:** Wszechświat powstał ok. 13,8 mld lat temu i się rozszerza – dalekie galaktyki oddalają się od nas z prędkością $v = H_0 r$, $H_0 \approx 70$ km/(s·Mpc), gdzie 1 Mpc = $3{,}086\cdot10^{22}$ m. Odwrotność $\frac{1}{H_0}$ to oszacowanie wieku Wszechświata.

Przykłady z rozwiązaniem

Przykład 1. Oblicz wartość przyspieszenia grawitacyjnego na powierzchni Marsa (masa $6{,}4169\cdot10^{23}$ kg, promień równikowy 3396 km – dane NASA). Wynik podaj z dokładnością do trzech cyfr znaczących.

$g = \frac{GM}{R^2} = 6{,}674\cdot10^{-11} \cdot 6{,}4169\cdot10^{23} : (3{,}3962\cdot10^{6})^2$ m/s² ≈ **3,71 m/s²** – ok. 38% wartości na Ziemi.

Przykład 2. **Satelita obserwacyjny krąży po orbicie kołowej na wysokości 700 km nad Ziemią. Oblicz wartość jego prędkości i okres obiegu. Wyniki podaj z dokładnością do trzech cyfr znaczących.**

$r = R_Z + h = 7078$ km. $v = \sqrt{\frac{GM_Z}{r}} = \sqrt{(3{,}986 \cdot 10^{14} : 7{,}078 \cdot 10^{6})}$ m/s ≈ **7,50 km/s**.

$T = \frac{2\pi r}{v} \approx 5926$ s ≈ **98,8 min**.

Przykład 3. **Oblicz drugą prędkość kosmiczną dla Ziemi. Wynik podaj z dokładnością do trzech cyfr znaczących.**

Zasada zachowania energii: $\frac{mv^2}{2} - \frac{GMm}{R} = 0$ (ciało „dociera do nieskończoności" z zerową prędkością).

$v_{II} = \sqrt{\frac{2GM_Z}{R_Z}} = \sqrt{(2 \cdot 3{,}986 \cdot 10^{14} : 6{,}378 \cdot 10^{6})}$ m/s ≈ **11,2 km/s**.

Przykład 4. **Galaktyka leży w odległości 200 Mpc. Oblicz, z jaką prędkością się od nas oddala, i oszacuj wiek Wszechświata jako $1/H_0$. Przyjmij, że $H_0 = 70$ km/(s·Mpc), 1 Mpc = $3{,}086 \cdot 10^{22}$ m = $3{,}086 \cdot 10^{19}$ km, 1 rok = $3{,}156 \cdot 10^{7}$ s.**

$v = H_0 r = 70 \cdot 200$ km/s = **14000 km/s**.

$\frac{1}{H_0} = 3{,}086 \cdot 10^{19}$ km : 70 km/s ≈ $4{,}4 \cdot 10^{17}$ s ≈ $1{,}4 \cdot 10^{10}$ roku ≈ **14 mld lat** (zgodne z wiekiem ok. 13,8 mld lat).

Zadania

Zadanie 1. (0–2 pkt) ..... / 2

Oblicz wartość siły, którą Ziemia przyciąga Księżyc. Masę Ziemi odczytaj z karty wzorów; masa Księżyca $7{,}346 \cdot 10^{22}$ kg, odległość ich środków $3{,}844 \cdot 10^{8}$ m. Wynik zapisz w notacji wykładniczej z dokładnością do dwóch cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 2. (0–3 pkt) ..... / 3

Oceń, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

1. Siła grawitacji, którą Ziemia działa na Księżyc, ma tę samą wartość co siła, którą Księżyc działa na Ziemię.	**P**	**F**
2. Astronauta na orbicie wokół Ziemi jest w stanie nieważkości, bo nie działa na niego siła grawitacji.	**P**	**F**
3. Planeta porusza się najszybciej, gdy jest najbliżej Słońca.	**P**	**F**

Zadanie 3. (0–3 pkt) ..... / 3

Uzupełnij zdania.

1. Średnia odległość Ziemi od Słońca to jedna _____ .
2. Rok świetlny jest jednostką _____ .
3. Galaktyka, do której należy Słońce, to _____ .

Grawitacja i elementy astronomii – ćwiczenia podstawowe

Ćwiczę umiejętności z działu

ZR

KARTA 2/8

Imię i nazwisko: Klasa: Data: Wynik: ..... / 18 pkt

Ćwiczenia · 18 pkt

Zadanie 1. (0–2 pkt) ..... / 2

Oblicz wartość przyspieszenia grawitacyjnego na wysokości 400 km nad Ziemią (orbita stacji kosmicznych). Masę i promień Ziemi odczytaj z karty wzorów. Wynik podaj z dokładnością do trzech cyfr znaczących. Wyjaśnij, dlaczego załoga stacji jest w stanie nieważkości.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 2. (0–3 pkt) ..... / 3

Satelita geostacjonarny obiega Ziemię z okresem równym dobie gwiazdowej 86164 s. Oblicz promień jego orbity i wysokość nad powierzchnią Ziemi. Wysokość podaj w kilometrach z dokładnością do trzech cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 3. (0–1 pkt) ..... / 1

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Planeta karłowata obiega Słońce po orbicie o półosi wielkiej 4 au. Jej okres obiegu jest równy

A. 16 lat. B. 4 lata. C. 8 lat. D. 64 lata.

Zadanie 4. (0–3 pkt) ..... / 3

Oceń, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

1. Na orbicie eliptycznej siła grawitacji Słońca w peryhelium ma największą wartość.	P	F
2. Na orbicie eliptycznej moment pędu planety względem Słońca jest stały.	P	F
3. Na orbicie eliptycznej energia kinetyczna planety jest stała.	P	F

Zadanie 5. (0–3 pkt) ..... / 3

Satelitę o masie 1000 kg przeniesiono z powierzchni Ziemi na orbitę odległą od środka Ziemi o $2R_Z$. Oblicz przyrost jego energii potencjalnej grawitacji i porównaj go z wynikiem wzoru mgh dla $h = R_Z$ i g = 9,81 m/s². Wyniki podaj z dokładnością do dwóch cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 6. (0–4 pkt) ..... / 4

Przyporządkuj każdemu pojęciu (1–4) właściwy opis (a–d).

1. jednostka astronomiczna	a) układ ok. 10^{11} gwiazd, w tym Słońca
2. rok świetlny	b) początek znanego nam Wszechświata ok. 13,8 mld lat temu
3. Galaktyka (Droga Mleczna)	c) średnia odległość Ziemi od Słońca
4. Wielki Wybuch	d) droga, którą światło przebywa w próżni w ciągu roku

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

Zadanie 7. (0–2 pkt) ..... / 2

Galaktyka oddala się od nas z prędkością 10500 km/s. Oblicz jej odległość w Mpc i w metrach. Przyjmij, że H_0 = 70 km/(s·Mpc), 1 Mpc = $3{,}086 \cdot 10^{22}$ m. Odległość w metrach podaj z dokładnością do dwóch cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Grawitacja i elementy astronomii – zadania typu maturalnego

Polecenia i punktacja jak na maturze 2027 z fizyki

ZR

KARTA 3/8

Imię i nazwisko: Klasa: Data: Wynik: ..... / 16 pkt

Zadania typu maturalnego · 16 pkt

Zadanie 1. (0–1 pkt) ..... / 1

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1. W czasie startu rakiety astronauta jest w stanie przeciążenia – naciska na fotel siłą większą niż jego ciężar.	P	F
2. Skoczek spadochronowy opadający ze stałą prędkością jest w stanie nieważkości.	P	F

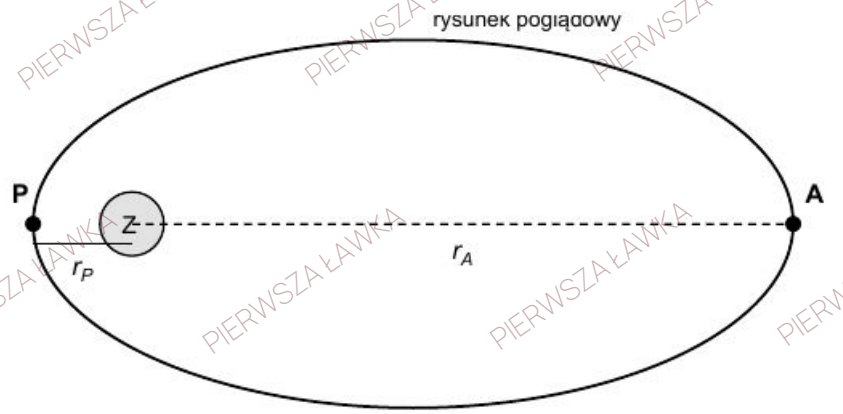
Zadanie 2. (0–7 pkt)

Satelity łączności typu Mołnia krążą po silnie wydłużonej orbicie eliptycznej. Satelita Mołnia 1-71 ma perygeum P ok. 530 km, a apogeum A – ok. 39 900 km nad powierzchnią Ziemi (dane: https://in-the-sky.org/spacecraft.php?id=18946; parametry orbity z czasem nieco się zmieniają). Dzięki temu satelita długo przebywa nad wysokimi szerokościami geograficznymi.

Przyjmij, że:

- na satelitę działa tylko siła grawitacji Ziemi;
- masę i promień Ziemi odczytujesz z karty wzorów.

rysunek poglądowy

Zadanie 2.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Iloraz wartości prędkości satelity w perygeum do wartości prędkości w apogeum jest równy około

A. 0,15. B. 2,6. C. 6,7. D. 45.

Zadanie 4. (0–2 pkt) ..... / 2

Wykaż, że druga prędkość kosmiczna dla ciała startującego z odległości r od środka planety jest $\sqrt{2}$ razy większa niż prędkość na orbicie kołowej o promieniu r. Powołaj się na: • zasadę zachowania energii; • warunek ruchu po okręgu.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 5. (0–3 pkt) ..... / 3

Z powierzchni Marsa (masa $6{,}4169 \cdot 10^{23}$ kg, promień 3396 km – NASA) wystrzelono pionowo w górę próbnik z prędkością 3,0 km/s. Oblicz maksymalną wysokość, na jaką się wzniesie. Pomiń opór atmosfery i obrót planety. Wynik podaj w kilometrach z dokładnością do dwóch cyfr znaczących i porównaj z wynikiem wzoru $h = \frac{v^2}{2g}$ dla $g = 3{,}71\ \mathrm{m/s^2}$. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 6. (0–1 pkt) ..... / 1

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Gdyby zmierzona wartość stałej Hubble'a okazała się większa, wiek Wszechświata oszacowany jako $\frac{1}{H_0}$ byłby

A. taki sam.
B. większy.
C. niemożliwy do oszacowania.
D. mniejszy.

Grawitacja i elementy astronomii – w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy

Pomiary, wykres, niepewność, tekst i dane

ZR KARTA 4/8

Imię i nazwisko: ..... Klasa: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 15 pkt

Praca z materiałem źródłowym · 15 pkt

Zadanie 1. (0–6 pkt)

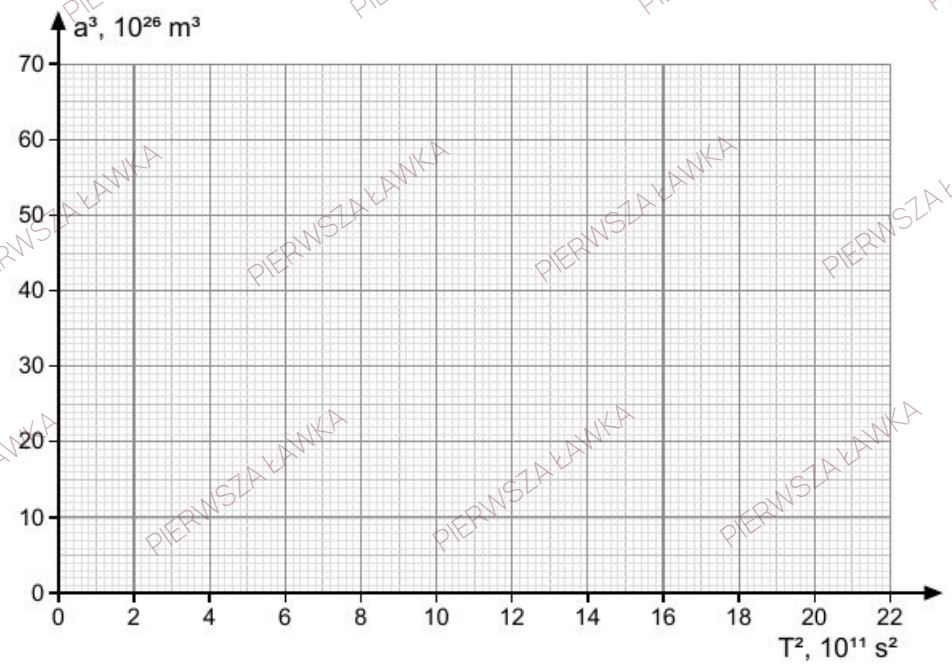
Uczniowie przez kilka tygodni fotografowali Jowisza przez teleskop i z położeń czterech księżyców galileuszowych wyznaczyli promienie ich orbit a i okresy obiegu T. Ich wyniki okazały się zgodne z danymi NASA (https://nssdc.gsfc.nasa.gov/planetary/factsheet/joviansatfact.html), które podano w tabeli.
Uczniowie obliczyli a^3 i T^2.
Przyjmij, że orbity są kołowe, a masy księżyców są pomijalne wobec masy Jowisza.

Księżyc	Io	Europa	Ganimedes	Kallisto
a, 10^8 m	4,218	6,711	10,704	18,827
T, d	1,769	3,551	7,155	16,689
T^2, 10^{11} s^2	0,234	0,941	3,821	20,792
a^3, 10^{26} m^3	0,750	3,02	12,3	66,7

Zadanie 1.1. (0–2 pkt) ..... / 2

Na siatce zaznacz punkty (T^2, a^3) i narysuj prostą najlepiej dopasowaną do punktów, przechodzącą przez początek układu współrzędnych.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 1.2. (0–3 pkt) ..... / 3

Korzystając z nachylenia narysowanej prostej, wyznacz masę Jowisza. Wynik podaj z dokładnością do dwóch cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 1.3. (0–1 pkt) ..... / 1

Wyjaśnij, dlaczego punkty wszystkich czterech księżyców leżą na jednej prostej przechodzącej przez początek układu współrzędnych.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 2. (0–5 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania. Przyjmij, że 1 Mpc = $3{,}086 \cdot 10^{19}$ km, a 1 rok = $3{,}156 \cdot 10^{7}$ s.

Ile lat ma Wszechświat?

Pierwsze pomiary prędkości oddalania się galaktyk wykonane w latach 20. XX wieku pokazały, że Wszechświat się rozszerza. Tempo tego rozszerzania opisuje stała Hubble'a. Dziś mierzy się ją dwiema niezależnymi drogami.

Pierwsza wykorzystuje promieniowanie tła – „echo" Wielkiego Wybuchu. Z pomiarów satelity Planck (ESA) wynika $H_0 = 67{,}4 \pm 0{,}5$ km/(s·Mpc) i wiek Wszechświata 13,8 mld lat. Druga mierzy odległości bliskich galaktyk za pomocą gwiazd zmiennych (cefeid) i bardzo jasnych wybuchów gwiazd o znanej mocy promieniowania. Zespół SH0ES podał w 2022 r. $H_0 = 73{,}04 \pm 1{,}04$ km/(s·Mpc).

Różnica jest kilka razy większa niż niepewności obu pomiarów. Astronomowie nazywają ją „napięciem Hubble'a". Jeśli nie wynika z niewykrytego błędu, może oznaczać, że nasz model Wszechświata jest niepełny.

Opracowano na podstawie: Planck Collaboration, A&A 641, A6 (2020), https://arxiv.org/abs/1807.06209; A.G. Riess i in., ApJL 934, L7 (2022), https://arxiv.org/abs/2112.04510; CERN Courier, https://cerncourier.com/a/the-hubble-tension/.

Zadanie 2.1. (0–2 pkt) ..... / 2

Oblicz $\frac{1}{H_0}$ dla obu wartości stałej Hubble'a podanych w tekście. Wyniki podaj w miliardach lat z dokładnością do trzech cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 2.2. (0–2 pkt) ..... / 2

Przedstaw własnymi słowami, na czym polega problem opisany w tekście i dlaczego naukowcy uznają go za ważny.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 2.3. (0–1 pkt) ..... / 1

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Galaktyka oddala się od nas z prędkością 7000 km/s. Odległość obliczona z prawa Hubble'a dla H_0 = 73,04 km/(s·Mpc) w porównaniu z odległością obliczoną dla H_0 = 67,4 km/(s·Mpc) jest

A. taka sama.

B. mniejsza o ok. 8%.

C. mniejsza o ok. 50%.

D. większa o ok. 8%.

Zadanie 3. (0–4 pkt)

Mars ma dwa małe księżyce. Według NASA (https://nssdc.gsfc.nasa.gov/planetary/factsheet/marsfact.html) Fobos krąży w odległości 9378 km od środka Marsa z okresem 0,31891 doby, a Deimos – w odległości 23 459 km z okresem 1,26244 doby. Przyjmij, że orbity są kołowe, a 1 doba = 86 400 s.

Zadanie 3.1. (0–2 pkt) ..... / 2

Oblicz masę Marsa z danych dla Fobosa. Wynik podaj z dokładnością do trzech cyfr znaczących i porównaj z masą $6{,}4169 \cdot 10^{23}$ kg podaną przez NASA. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 3.2. (0–2 pkt) ..... / 2

Korzystając z III prawa Keplera i danych dla Fobosa, oblicz okres obiegu Deimosa. Wynik podaj w dobach z dokładnością do czterech cyfr znaczących i porównaj z wartością podaną przez NASA. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Kartkówka: grawitacja i astronomia – grupa A

ZR

KARTA 5/8

Imię i nazwisko: ..... Klasa: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 8 pkt

Kartkówka · 15 minut · 8 pkt

Zadanie 1. (0–1 pkt) ..... / 1

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Odległość między środkami dwóch ciał stała się trzy razy większa. Wartość siły grawitacji między nimi

A. zmalała 9 razy. B. zmalała 3 razy. C. wzrosła 2 razy. D. wzrosła 4 razy.

Zadanie 2. (0–2 pkt) ..... / 2

Hipotetyczna planeta ma masę $2{,}0 \cdot 10^{24}$ kg i promień $3{,}0 \cdot 10^{6}$ m. Oblicz wartość przyspieszenia grawitacyjnego na jej powierzchni. Wynik podaj z dokładnością do dwóch cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 3. (0–3 pkt) ..... / 3

Satelita krąży po orbicie kołowej na wysokości 1000 km nad Ziemią. Oblicz wartość jego prędkości i okres obiegu w minutach. Masę i promień Ziemi odczytaj z karty wzorów. Wyniki podaj z dokładnością do trzech cyfr znaczących. Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

Zadanie 4. (0–2 pkt) ..... / 2

Galaktyka oddala się od nas z prędkością 8400 km/s. Oblicz jej odległość. Przyjmij, że $H_0 = 70$ km/(s·Mpc). Zapisz obliczenia.

Miejsce na rozwiązanie

PIERWSZA ŁAWKA

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Grawitacja i elementy astronomii – kartkówka, sprawdzian i karty pracy z powtórką, fizyka, klasa 2 LO i technikum (zakres rozszerzony)

Podgląd pokazał 12 z 37 stron. Pełna wersja: 37 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Grawitacja i elementy astronomii – najważniejsze wiadomości – 4 zadania, 9 pkt
- Karta 2: Grawitacja i elementy astronomii – ćwiczenia podstawowe – 7 zadań, 18 pkt
- Karta 3: Grawitacja i elementy astronomii – zadania typu maturalnego – 6 zadań, 16 pkt
- Karta 4: Grawitacja i elementy astronomii – w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy – 3 zadania, 15 pkt
- Karta 5: Kartkówka: grawitacja i astronomia – grupa A – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 6: Kartkówka: grawitacja i astronomia – grupa B – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 7: Sprawdzian: Grawitacja i elementy astronomii – grupa A – 9 zadań, 21 pkt
- Karta 8: Sprawdzian: Grawitacja i elementy astronomii – grupa B – 9 zadań, 21 pkt Karta 1 przypomina teorię i pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku, dalej ćwiczenia, zadania

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/fizyka-liceum-klasa-2-dzial-12-grawitacja-i-astronomia-zakres-rozszerzony